

NVE
Region Sør
Postboks 2124
3103 TØNSBERG

Hokksund, 14. oktober 2003

SØKNAD OM TILLATELSE TIL UTTAK AV VANN TIL ALMINNELIG VANNFORSYNING FRA EIKEREN I HOF OG ØVRE EIKER KOMMUNE, VESTFOLD OG BUSKERUD FYLKER - HØRINGSUTTALELSE

Det vises til kunngjøring der ovennevnte søknad ble lagt ut til offentlig høring med opprinnelig frist for uttalelse til 1. oktober 2003 – senere fra NVE innvilget utsatt frist til 1. november 2003.

1. Innledning.

Denne uttalelse gis på vegne av undertegnede organisasjoner/utvalg som alle har tilknytning til Eikervassdraget. Blant underskriverne er representanter for langsiktig og omfattende frivillig arbeid i vassdraget som strekker seg mer enn 70 år tilbake i tid.

Alle undertegnende parter står bak uttalelsen.

Det vises også til de respektive organisasjoner/utvalgs høringsuttalelser til Konsekvensutredningen. Disse står ved lag.

2. Generelt om søknaden.

- 2.1. Hensikten med søknaden er å oppnå konsesjon for uttak av vann til alminnelig vannforsyning gjennom vannverk tilhørende Vestfold Interkommunale Vannverk (heretter benevnt VIV), Glitrevannverket (heretter benevnt GV) og Øvre Eiker kommune (heretter benevnt ØEK). Vannverkene vil stifte et eget selskap – Eikern Vannforsyning Interkommunale Selskap (EVIKS) – som skal samordne, eie og drive uttakene av vann til vannforsyning basert på avtale med Øvre Eiker Energi AS (heretter benevnt ØEE) som i henhold til søknaden

forutsettes å fortsette sitt vannuttak for kraftproduksjon.

Konstruksjonen med at ØEE står som tiltakshaver og konsesjonssøker for et vannuttak som skal samordnes, eies og drives av et annet rettssubjekt og til andre formål enn kraftproduksjon, synes unaturlig og er i en viss grad egnet til å flytte fokus vekk fra forhold av vesentlig betydning for om konsesjonen skal gis og i tilfelle på hvilke vilkår. Ved å etablere GV som deltaker i EVIKS, får GV tilsynelatende en lokal forankring, noe som toner ned det faktum at GV ikke har noe aktuelt behov for øket vannuttak. Når det så søkes om et vannuttak basert også på GVs fremtidige behov, vil dette – om søknaden imøtekommes – gjøre det mulig for de øvrige interessentene i samarbeidet å disponere vann ut over eget behov. Når vannverkens behov for vannuttak skal vurderes mot skader og ulemper uttakene påfører vassdraget, må man derfor trenge bak den formelle samarbeidskonstruksjonen og se på hvilke reelle interesser som gjør seg gjeldende for hver enkelt av deltakerne i samarbeidet.

- 2.2. Søknaden er videre betinget, da ØEE har forbeholdt seg å kunne avslå konsesjonen dersom det blir satt vilkår som selskapet ikke vil akseptere. Søknaden er lagt opp slik at ØEEs tidligere konsesjon etter vassdragslovens §§ 104 og 105, jfr. Kgl. res. 8. april 1983 skal stå uendret, og slik at det bes om tilleggskonsesjon for alminnelig vannforsyning. Det er forutsatt at konsesjonsbehandlingen skal legges opp slik at man ikke skal ha en full behandling av samtlige konsesjonsrettslige aspekter knyttet til kraftverksdrift og vannuttak i Eikern (søknaden side 14), men at det bare er uttaket til alminnelig vannforsyning som nå skal behandles.

Undertegnede organisasjoner/utvalg er helt uenige i at konsesjonsbehandlingen kan skje på denne måte. Når ØEE velger å søke endret sin konsesjon, må alle konsekvenser av en ny og endret konsesjon vurderes. I denne forbindelse må vassdragsmyndigheten også ha kompetanse til å endre den tidligere konsesjon eller sette nye vilkår for kraftverksdriften som følge av at vannuttaket etter søknaden også skal skje på en annen måte og til andre formål. En slik endringsadgang har vassdragsmyndigheten allerede i vannressurslovens § 28, men når ØEE selv velger å søke endret konsesjon, står vassdragsmyndigheten ubundet av de begrensninger som ellers følger av § 28.

Det gjøres således gjeldende at NVE har kompetanse til å vurdere alle forhold knyttet til den nye og endrede konsesjon, herunder kompetanse til å sette vilkår knyttet til kraftverksdriften, endre manøvreringsreglement, pålegge tappestrategier etc.

- 2.3. I søknaden (side 11) er det forutsatt at någjeldende konsesjon for ØEE skal videreføres uendret dersom ØEE ikke aksepterer de konsesjonsvilkår vassdragsmyndigheten måtte fastsette for uttak til alminnelig vannforsyning.

For undertegnede organisasjoner/utvalg er det uklart hva som vil skje dersom dette skulle bli konklusjonen på konsesjonsbehandlingen. Som kjent har VIV foretatt store investeringer i ledningsanlegg basert på vannuttak fra Eikern. Det konstateres at VIV ikke har fremmet noen selvstendig (subsidiær) konsesjons-søknad. Dersom ØEE skulle avstå fra ny konsesjon, vil det innebære at VIV må starte på nytt med egen konsesjons-søknad for å kunne nytte av det ledningsanlegg som etableres. Dette er også en uheldig konsekvens av den konstruksjon som er lagt til grunn for søknaden, ved at det ikke er vannverkene selv som står bak denne. Vi ber om at NVE ikke tar hensyn til denne uheldige konsekvens for det enkelte vannverk ved vurdering av søknaden, da opplegget av søknaden er resultatet av et bevisst (strategisk ?) valg av ØEE og samarbeidende parter. NVE må derfor ikke føle seg presset til å gi større innrømmelser i forhold til søknaden enn det man finner forsvarlig ut fra en avveining av de interesser som gjør seg reelt gjeldende og det vassdraget tåler.

Med "tåler" mener vi da det bærekraftige drikkevannsuttak – dvs avveiet mot de viktige almenne og private interesser, herunder de langsiktige miljømessige sidene ved vannstandene i naturreservatet og vannføringen i Vestfosselva, vannstandene for friluftsliv, båttrafikk og bading, og for storørretens gyting.

- 2.4. ØEE har gjort gjeldende at vannuttaket til alminnelig vannforsyning ikke er betinget av konsesjonen, og det er hevdet at tiltakene kunne gjennomføres innenfor ØEEs någjeldende konsesjon.

Dette er ikke riktig.

For det første vil vi hevde at søknaden til dels inneholder villedende opplysninger om skader og ulemper ved tiltaket (vi vil nedenfor komme nærmere inn på dette), men dertil kommer at søknaden også omfatter endringer i manøvreringsreglementet (søknaden side 4) både når det gjelder vannføringen i Vestfosselva og når det gjelder senking av vannstanden i Fiskumvannet – både når det gjelder nivå og tidsperiode.

Begge endringer utløser konsesjonsplikt.

- 2.5. Det hevdes også i søknaden at det ikke vil være nødvendig med ekspropriasjons-inngrep (søknaden side 23).

Dette er ikke riktig. De rettigheter som ØEE tidligere har ervervet fra private interesser er selvfølgelig begrenset til den regulering og det manøvrerings-reglement som ble fastsatt for kraftverksdriften.

Når manøvreringsreglementet søkes endret, vil det representere et ekspropriasjonsartet inngrep i forhold til de omkringliggende private interesser. Ett forhold gjelder gjengroing av vannet, jf NIVA-rapport LNR 4432-2001.

Dette gjelder også ved senking av vannstanden slik det er søkt om for Fiskumvannet i hekkeperioden. Det vises til NOU 1994: 12 side 233.

Som det vil fremgå nedenfor vil også en rekke andre interesser bli påført skader og ulemper. For å avskjære senere diskusjoner om i hvilken grad konsesjonssøkeren er pliktig til å påstevne skjønn til fastsettelse av erstatning for skadelidende interesser.

Vi vil kreve at NVE som vilkår for konsesjonen pålegger tiltakshaver på egen bekostning å påstevne skjønn hvor alle skadelidende interesser kan få partsstatus uavhengig av om de er grunneiere i vassdraget, dersom minnelige avtaler ikke oppnås med grunneiere, turistbåt, båtforening, fiskeforening mv.

- 2.6. Søknaden er for øvrig formulert slik at konsesjonssøker ønsker fastsatt vide rammer for regulering og manøvreringsreglement. Med søknaden legges så frem et utkast til tappestrategi som i henhold til pkt. 2 ikke skal være bindende forutsetninger, men et ”*uttrykk for mål og avveininger mellom ulike hensyn*” som skal kunne ”*revideres når driftserfaringer gjør det berettiget*”.

Det er grunn til å anta at med så vide fullmakter til ØEE, vil det være interessene til ØEE og samarbeidspartnere som vil være avgjørende for hvordan uttaket optimaliseres, og ikke hensynet til allmenne eller private interesser, herunder langsiktige miljøhensyn. Vi vil kreve at det gis helt klare bestemmelser i konsesjonen om hvordan uttaket skal finne sted, enten man kaller dette manøvreringsreglement eller tappestrategi.

På samme måte kan det ikke være opp til konsesjonssøker og samarbeidspartnere å avgjøre når og hvordan det skal settes inn avbøtende tiltak. Også evt. plikt til avbøtende tiltak må fastsettes i konsesjonen.

- 2.7. Konsesjonssøknaden inneholder også en del utsagn som er faktisk feilaktige eller villedende. Som eksempler nevnes:

- Det hevdes at vannuttaket til drikkevannverkene kommer i stedet for uttaket til kraftstasjonen. Dette er ikke korrekt. Uttaket skjer på forskjellig måte. Det vann kraftverket utnytter slippes ut i Vestfosselva. Det vann vannverkene tar ut tappes gjennom ledning og renner ikke ut i Vestfosselva. Dette er både en prinsipielt viktig forskjell og har praktisk betydning ved at vannføringen i Vestfosselva reduseres. Slik det drives i dag er det ingen grunnleggende konflikt mellom kravene til vannstand m.v. oppstrøms kraftverket og kravene til vannføring nedstrøms i Vestfosselva. Slik konflikt oppstår nettopp fordi man ønsker å ta betydelige mengder vann ut av vassdraget gjennom ledning, uten at dette tilbakeføres nedstrøms kraftverket. Konsesjonssøkerens utsagn er derfor villedende.

- Konesjonssøkeren hevder (søknaden side 2) at kravet i någjeldene konesjon om at vannstanden skal være konstant i hekketiden i praksis har vært håndhevet slik at vannstanden normalt har sunket omkring 25 cm i hekketiden. Det innrømmes derved indirekte at konesjonen på dette punkt ikke er overholdt. Vi forutsetter at vassdragsmyndigheten vurderer behovet for innskjerping av at konesjonen følges på dette punkt. Det understreker også behovet for en presis konesjon (manøvreringsreglement).

Det er ukjent for oss hvor konesjonssøkeren har opplysningen om tallet 25 cm som "normalt" fra. Den er uansett faktisk feil.

I henhold til loggdata fra kraftstasjonene i henholdsvis Hakavik og Vestfossen for perioden 1990-2001 er gjennomsnittlig senking av vannstanden i hekkeperioden (5. mai – 10. juli) ca 18 cm. Tar man bort det ”verste” året, er gjennomsnittet ca 15 cm synk.

- Søknaden er også villedende når det gjelder hensynet til ørretoppgangen.

I søknaden side 17 uttales at tappestrategien vektlegger hensynet til ørretoppgangen. Videre er søknaden formulert slik at det ser ut som om tilfredsstillende vannstandsforhold for oppgangen av gytende ørret vil kunne nås i 18 av 21 år som inngår i modellperioden og det er opplyst at i 15 av 21 år vil det være minst 7 dager med denne vannstand over kote 18,40. Dette sammenlignes med at det i perioden 1985 – 2002 var 6 av 18 år der vannstanden ikke var oppe i kote 18,40 i hele måneden. Leser man fremstillingen uten nærmere analyse, gir den inntrykk av at man kan oppnå bedre forhold for ørreten enn tidligere.

Den faktiske situasjon er annerledes. I perioden 1985 – 2002 hadde man ifølge søknaden 12 av 18 år med vannstand over kote 18,40 i hele måneden. Det vil si at for 67% av tiden i perioden var vannstanden oppe i kote 18,40 i hele tiden 15. oktober – 15. november. Det som forespeiles i søknaden er at man heretter vil kunne påregne at vannstandskravet er oppfylt 7 dager i 15 av 21 år. Til sammen i hele perioden på 21 år utgjør dette 105 av 630 dager – dvs. 17%.

Tapping av 900 l/sek. gir med andre ord en betydelig forverring i forhold til dagens situasjon, mens søknaden fremstiller dette slik at det ikke vil bli problemer med ørretoppgangen.

- På side 20 i søknaden hevdes i overskriften til pkt. 9.3 at maksimaluttakene er redusert som følge av konsekvensberegninger. Heller ikke dette er korrekt. Maksimaluttaket har hele tiden vært angitt som 2400 l/sek. Det som har skjedd er at volumet på "normaluttaket" har økt fra opprinnelig 200-600 l/s (fra før GV var inne i konsekvensutredningen) til nåværende planer om 900 l/s.. Som

det vil fremgå nedenfor er et kontinuerlig normaluttak på inntil 900 l/sek. ikke mulig uten skadevirkning for så vel allmenne som private interesser.

Det er helt uakseptabelt at søknaden inneholder denne type faktafeil og villedende opplysninger.

3. Konsekvensutredningen.

- 3.1. I høringsuttalelsene til Hof kommune om konsekvensutredningen – bl.a uttalelsene fra Fylkesmannen i Buskerud og Eikernvassdraget Interessentlag – samt i sluttdokumentet fra Hof kommunes godkjenning av Konsekvensutredningen - er det tatt opp en del forhold som ikke ble funnet tilfredsstillende utredet.

Vi viser til disse uttalelsene, og vil særlig peke på at det heller ikke under konsekvensutredningen (eller før konsesjonsrunden ble påbegynt) ble redegjort for det manøvreringsreglement, tappekoordineringer og tappestrategi som vil bli lagt til grunn og at man på samme måte som i søknaden la opp til en tappestrategi basert på driftserfaringer etter at vannverksuttakene har vært i drift en periode.

Ingen av konsesjonssøkerens uttakssimuleringer ved 900 l/s har vist at et slikt vannuttak er mulig, uten at man endrer ett eller flere parametre i forhold til de krav som foreligger i dagens situasjon. Dette understreker ytterligere at man egentlig ikke har fått utredet hvor tålegrensen for et bærekraftig vannuttak fra vassdraget ligger, men viser at det ligger betydelig under 900 l/s.

Med et ønske om at tappestrategi skal fastsettes på bakgrunn av erfaringer etter en viss tid, tilsier dette at vassdragsmyndigheten ikke kan gi konsesjon på 900 l/sek., men må begrense konsesjonen ut fra et forsiktighetsprinsipp, slik at man kan være sikker på at uheldige konsekvenser ikke oppstår. Undertegnede organisasjoner/utvalg er, basert på de siste simuleringer som er foretatt av NIVA, av den oppfatning at Eikernvassdraget ikke vil tåle et uttak ut over maksimalt 400-500 l/s. NIVAs siste simulering ble foretatt med et simulert uttak på 450 l/sek, og selv ikke dette uttaket er strengt tatt vist å kunne tilfredsstillende parametrene i forhold til krav som foreligger i dagens situasjon. Det vises til vedlagte simuleringsrapport fra NIVA datert 09.04.2003. Ved ytterligere simuleringer på dette nivå, med enkelte andre forutsetninger (se **vedlagte** kommentarer til 450 l/s-simuleringen fra EVI), vil vi anse det sannsynlig at kravene i større grad kan oppfylles. Dette må dog bekreftes av simuleringer før en slik konklusjon kan trekkes. Vi ber vassdragsmyndigheten pålegge slike simuleringer før konklusjoner trekkes.

- 3.2. Søkeren viser til at Hof kommune i sin oppsummering av konsekvensutredningen anbefaler drikkevannsuttak fra Eikeren. Søkeren har utelatt at Hof

kommune imidlertid også uttalte:

”Hof kommune peker på følgende forhold som må ivaretas:

- *Fremtidig vannforsyning til områder i nedre Buskerud (Glitrevannverket) bør primært dekkes fra Holsfjorden, ikke fra Eikeren. Dette begrunnes med de ulemper som det økte vannuttaket – 900 l/s – 2400l/s synes å kunne medføre, og det samarbeidet Glitrevannverket allerede har etablert mot Asker og Bærum kommuner.*
- *Manøvreringsreglement/tappestrategi må fastlegges mer konkret av NVE i forbindelse med konsesjonsbehandlingen. Hof kommune aksepterer ikke at kraft- og vannverksinteressene alene skal styre manøvreringen av magasinet uten at grunneierinteresser og Hof kommune blir hørt og hensyntatt.”*

Dette er synspunkter vi fullt ut deler med Ansvarlig Myndighet for Konsekvensutredningen, og som vi mener konsesjonsmyndigheten må vektlegge.

4. Søknadens enkeltpunkter:

4.1. Manøvreringsreglement/tappestrategi:

- 4.1.1. Det hevdes at vannforsyningsuttaket kan skje innenfor gjeldende konsesjon. Som påvist foran er dette ikke riktig da det søkes om å senke vannstanden i naturreservatet i Fiskumvannet med inntil 50 cm i hekketiden som man for øvrig ønsker å omdefinere til perioden 10. mai – 10. juli (i stedet for perioden 5. mai – 10. juli i någjeldende konsesjon). Vi vil kreve at konsesjonsvilkåret om konstant vannstand i hekketiden opprettholdes. Om den nærmere begrunnelse for dette viser vi til pkt. 4.4 nedenfor.
- 4.1.2. Det søkes om opprettholdelse av HRV på 19,000, mens den fremlagte tappestrategi angir HRV 18,850. Under konsekvensutredningen har det vært enighet om å starte tapping av magasinet når vannstanden ved flomfare når kote 18,850 for å ha et flomdempingsmagasin. Dette må fastsettes som et vilkår for konsesjonen.
- 4.1.3. Det er også søkt om opprettholdelse av LRV 17,123. I det vedlagte utkast til tappestrategi uttales under pkt. 3.1 at man pr i dag ikke har praktisk mulighet til å drive kraftverket lenger ned enn til omkring kote 17,50. Så vidt vi kjenner til har kraftverket aldri vært drevet lenger ned enn til ca kote 17,65.

I dagens situasjon – når alt vann har rent ut i Vestfosselva – har det i praksis vært umulig å tappe ned til LRV på kote 17,123. Med et betydelig vannuttak fra Eikern gjennom ledning kan det være en risiko for tapping

ned mot dette nivå i ekstremtilfeller. For å unngå at dette skjer, vil vi kreve at det i den justerte konsesjonen settes ny LRV på kote 17,60.

ØEE vil ikke ved dette påføres noen kostnad, da energiselskapet aldri har tappet lavere enn ca kote 17,65. En slik bestemmelse i konsesjonen vil imidlertid forhindre at vannuttaket påfører vassdraget miljømessig uakseptable konsekvenser.

- 4.1.4. Konsesjonssøkerens utkast til tappestrategi, kombinert med tilsagnene om at man skal opp på kote 18,40 for å møte størørretens gyteperiode og dessuten prøve å holde kote 18,30 i båtsesongen, er urealistisk. Tenker man seg et år hvor man starter med fullt magasin på kote 18,85 på våren, og deretter får en regnfattig og varm sommer hvor man taper ned 50 cm i hekkeperioden, vil man ikke klare å holde kote 18,30 av hensyn til båtsesongen gjennom sommeren og tidlig høst, og man vil ikke nå opp igjen til kote 18,40 før ørretens gyteperiode dersom man får en litt tørr høst.

Vi viser forøvrig til kap. 4 i NIVAs tappeberegninger – NIVA-rapport av 09.04.2003, som inneholder som forutsetning 20 cm synk i hekkeperioden (mot konsesjonens krav om konstant vannstand).

Konsesjonssøker opplyser at man vil vurdere å installere et tilleggsaggregat som gir muligheter for å kjøre kraftverket under dagens minimum på ca 5 m³/sek. Det opplyses at tilleggsaggregatet vil kunne kjøres mellom 1,3 og 6 m³/sek.

Søknaden inneholder ikke opplysninger om hvordan man tenker seg å manøvrere aggregatet innenfor dette intervall. Vi vil kreve at dagens konsesjonskrav om færrest mulig dager under 5 m³/s i sommerhalvåret opprettholdes, dvs at det settes som vilkår for konsesjon at en minstevannføring i Vestfosselva på under 5 m³/sek i sommerhalvåret skal begrenses til de perioder hvor dagens kraftstasjonen står. Poenget er at periodene med vannføring under 5 m³/sek i Vestfosselva sommerstid skal minimaliseres av hensyn til farbarhet / friluftsliv, fisk og dyreliv, estetiske forhold (bl.a Aker-Smørgrav oppført i Nasjonal registrering over verdifulle kulturlandskap, 1999), lukt, gjengroing i elva, jordvanningsanlegg, fare for erosjon mv. Det innebærer at man ikke bare må ta hensyn til volum, men også må minimalisere periodene med minstevannføring og lavvannføring. Opplegget med manøvrering mellom 1,3 og 5 m³/sek. gjennom tilleggsaggregat (eller simulert som om tilleggsaggregat var installert) er uakseptabelt. Dette vil forverre dagens situasjon og gi økte miljøulemper, da den samlede mengde vann i periodene med lavvannføring (under 5 m³/s) tenkes betydelig redusert.

For grunneiere langs Vestfosselva kan eventuelle luktproblemer mv også medføre forringelse av eiendomsverdien.

Vi kan heller ikke se at dagens kjøring har vært innenfor "det som er teknisk mulig", da det har vært flere minstevannføringsdager enn det som har vært nødvendig.

Dette reiser dessuten spørsmålet om ansvaret ved evt behov for vedlikehold i Vestfosselva.

4.2. *Vannstand for gyteoppgang for ørreten.*

Vi viser til fremstillingen foran hvor det er redegjort for at antall dager med tilstrekkelig vannstand for gytende ørret vil bli redusert fra ca 67% til ca 17%. I praksis må man regne med at storørrestammen ikke kan opprettholdes på slike forutsetninger.

Storørreten trenger vannstand over kote 18,40 i hele måneden fra 15. oktober til 15. november. At man oppnår slik vannstand i 7 dager, er ikke tilstrekkelig.

Grunnen til at man trenger vannstand på kote 18,40 i en hel måned, er for det første at det må være en rimelig sannsynlighet for at det kommer nedbør i løpet av den periode vannstanden er på kote 18,40, og da nedbør i et omfang som sikrer tilstrekkelig vannføring i gytebekkene. Det hjelper ikke med en vannstand på kote 18,40 i Eikern dersom gytebekkene ikke har tilstrekkelig vannføring.

For det andre er ikke all ørreten gyteferdig pr 15. oktober – dette skjer fortløpende gjennom den påfølgende måneden.

For å ta hensyn til den naturlige gytingen, er dessuten startdatoen ca 10. oktober.

Vi vil peke på at storørretbestandene i Norge vurderes som nasjonalt verneverdige, og Direktoratet for naturforvaltning har utarbeidet et eget forslag til forvaltningsplan for storørret (Garnås et al. 1996). Bestandene er generelt svært utsatt for overbeskatning som en følge av at de blir kjønnsmodne først ved høy alder og stor størrelse, slik at de er utsatt for fangst i flere år før første gyting. Gytevandringene og konsentrasjonen av fisk på gyteplassene gjør den dessuten lett å fange dersom det ikke er restriksjoner i redskapsbruk, fisketider og -steder. Storørretens størrelse gjør den dessuten til svært attraktive fiskeobjekter, fullt på høyde med laks og sjørørret.

For å beskytte storørrestammene mot overbeskatning er det i forslaget til forvaltningsplan for storørret gitt følgende tilrådning: "*Alle storørrestammer bør beskyttes av en lokalt tilpasset, offentlig fiskeforskrift. Det må vurderes om*

det er behov for revisjon av eksisterende forskrifter, og det må fastsettes forskrift hvis slik ikke finnes."

Storørreten i Eikern er en av få gjenværende stammer i Norge. 80 prosent av de gjenlevende stammene er truet eller sårbare, fremgår det av forskningsprosjekt for Direktoratet for naturforvaltning. Felles for de fleste storørretstammene er at gyteplassene og oppvekstområdene i elvene er redusert ved forurensing eller inngrep som kraftregulering og flomvern.

Eikern-storørreten er også en av få stammer som kan anses som rene, sykdomsfrie (f.eks furunkulose/saprolegia) og "spisbare". Vi viser til omfattende undersøkelse av NIVA/NILU hvor fisk i en rekke innsjøer i Sør-Norge er undersøkt. I Mjøsa er nivåene av miljøgiften bromerte flammehemmere så oppsiktsvekkende høye - 380 mikrogram pr kilo fisk - at det advares mot å spise storørret fra Mjøsa mer enn kanskje én gang i året. Til sammenligning ble det i Eikern funnet 15 mikrogram pr kilo kjøtt.

I alt har storørreten i Eikern tolv gyteelver, men elvene er små, enkelte nærmest å regne som bekker. De er typiske flomelver og svært avhengige av nedbør. Vannmagasineringssevnen er liten, noe som gjør dem svært utsatt under langvarige perioder med lite regn. Da kan enkelte av dem nærmest tørke inn, med tilhørende store problemer for yngelen.

Ovennevnte understreker den store betydningen av å sikre at storørretstammen i Eikern ikke påføres ytterligere negative påvirkninger som kan føre til økt risiko ifm gytingen. I denne sammenhengen er opprettholdelse av kote 18,40 en hel måned i perioden 15. oktober til 15. november av meget stor betydning for at ørreten skal kunne gå fra Eikern og opp i gyteelvene (hindre at strandlinja blir et hinder for ørreten).

Det bemerkes forøvrig at den lokale fiskevernforeningen utfører et viktig og langsiktig stamfiskarbeid for storørreten i gyteelvene.

Forøvrig fanger fiskevernforeningen ål i feller, bærer opp og foretar saltbehandling av denne (mot gyrodactylus salaris) under kontrollerte forhold, og hindrer derved ukontrollert oppvandring i vått gress medførende smittefare (gyro). Dette arbeidet er et viktig bidrag til artsmangfoldet i Eikern.

4.3 *Vannstand for friluftsliv og båtbruk mv.*

I søknaden opplyses at man kan oppfylle kravet om en vannstand på kote 18,20 – 18,30 i Eikern om sommeren i normalårene. Forutsetningen for dette er etter søknaden enten at kraftverket kjøres "*enda mer forsiktig*" (ift hva?) eller at det kjøres tilleggsaggregat, dvs. at man øker utslipp til Vestfosselva i intervallet 1,3-5 m³/sek. Vi viser til dagens konsesjonskrav "*Periodene der kraftstasjonen*

står skal begrenses mest mulig i sommerhalvåret", jf pkt 4.1.4, siste avsnitt. Som påvist foran under pkt. 4.1.4 vil en kjøring ned mot minstevannføringskravet kunne bety økte miljøskader i elva.

Dersom man skal kjøre kraftverket samtidig med et vannuttak til vannverkene på 900 l/sek, er det usannsynlig at man kan oppfylle kravet om en minimumsvannstand på kote 18,30 og samtidig ivareta miljøet i Vestfosselva. Denne vannstanden er helt nødvendig for flere av de større båtene og turistbåten.

De etablerte bryggene for båttrafikken i vassdraget, bl.a i Vestfossen, vil heller ikke kunne benyttes uten problemer ved lavere vannstand.

Problemet med vasspest som etablerer ved ved lav vannstand må også tas seriøst, ref. bl.a oppslag i Drammens Tidende.

Badelivet i Fiskumvannet og Eikern vil bli mindre attraktivt dersom vannstanden i sesongen senkes ift i dag. I tillegg til badelivet, er hele vassdraget et betydelig rekreasjonssted for hele Øvre Eiker og for nabokommunene, bl.a med campingplasser, og områdene f.eks på Sundhaugen, ved Fossesholm og i Eidsfoss.

4.3. *Senking av vannstanden i hekketiden.*

Som påvist foran er det feil at man historisk har hatt en synk i hekketiden på omkring 25 cm. Det riktige er en synk på ca 15 cm.

Fiskumvannet er vernet som naturreservat, og någjeldende konsesjonskrav om konstant vannstand i hekketiden er satt for å oppfylle verneforskriften. En senking av vannstanden på 0,5 meter representerer i forhold til verneforskriften et drastisk tiltak som endrer de naturgitte vilkår i reservatet. Det er nettopp slike tiltak fredningsforskriften har forbud mot; det vises til fredningsforskriften pkt. IV.1.

Også ønsket om å omdefinere hekketiden slik at begrensningene skal gjelde fra 10. mai i stedet for fra 5. mai representerer et inngrep i vernet. Søknaden er på dette punkt dårlig faktisk underbygget.

Forskningsrapport ”*Climatic Change Impact on Growing Season in Fennoscandia Studied by a Time Series of NOAA AVHRR NDVI Data*” fra 2001 presentert av Norud IT i Tromsø, viser at våren i Sør-Norge nå kommer inntil én måned tidligere enn før. Undersøkelsen dekker perioden fra 1982 – 1999. Eikernområdet ligger trolig i sonen ”inntil to uker tidligere”, dvs at våren nå i Eikernområdet kommer i gjennomsnitt rundt en uke tidligere enn da någjeldende konsesjon ble gitt i 1983.

Vedlegg: Presentasjon ”Climatic Change Impact on Growing Season in Fennoscandia Studied by a Time Series of NOAA AVHRR NDVI Data” med vedlagt kartbilag.

Lokale ornitologer bekrefter at isgang og hekking faktisk skjer tidligere enn før. Dette tilsier at man bør justere definisjonen av hekkeperioden til å starte tidligere - sannsynligvis rundt 1. mai - i stedet for senere slik det søkes om av konsesjonssøker.

Ornitologene finner det uakseptabelt at konsesjonen skal inneholde bestemmelser som åpner for styrt senking, inntil 50 cm senking av vannstanden i hekkeperioden, og peker på at dette vil kunne ødelegge hekking for flere arter, bl. annet toppdykkere, sothøns og knoppsvane.

Kravet om konstant vannstand i hekkeperioden opprettholdes både for å hindre oversvømmelse av reir ved stigende vannstand og for å hindre plyndring av reir ved for sterkt synkende vannstand.

I søkerens utkast til tappestrategi er det uttalt at eksperter på fugleforholdene advarer mot vannuttak på 2.400 l/sek., men betrakter 1.200 l/sek. som gunstigere enn 450 l/sek. ”nettopp for å sikre mot stigende vannstand”. Vi antar at referansen gjelder NIVA-rapport 4432-2001 side 24 hvorfra siteres:

”Det økte uttaket til drikkevann fra Eikern vil få størst betydning for vannstanden i Fiskumvannet på ettersommeren og høsten og da spesielt i tørre år. En raskere nedtrapping av Fiskumvannet i denne perioden vil gi større mudderflater og bedre næringsforhold for vadefugler under trekket, [...]”

Anbefalingen gjelder altså mattilgangen for vadefuglene under høsttrekket. Det er ingen relevans til spørsmålet om vannstand i hekkeperioden.

Vi krever satt som vilkår for konsesjon at vannstanden i Fiskumvannet i hekkeperioden skal være konstant så langt dette er teknisk mulig. Vi krever videre vurdert om det er grunn til å framskynde hekkeperioden start med rundt én uke, til rundt 1. mai.

4.4. *Tilbakestrømming fra Fiskumvannet til Eikern.*

Det som er anført i søknaden viser at vannverksuttakene vil kunne øke tilbakestrømmingen og at det ikke er utredet tilstrekkelig under konsekvensutredningen hvordan sikkerheten blir for private vanninntak nær Fiskumvannet.

Vi peker på at konsekvensutredningen var mangelfull på dette punkt. Dette er et forhold som ble påpekt av EVI i uttalelsen fra advokat Wahl-Larsen av 15. mars 2003 side 3. Usikkerhet om disse forhold tilsier også at vassdragsmyndigheten

må legge til grunn et forsiktighetsprinsipp når man skal fastsette hvilket vannuttak som kan gjøres fra Eikern.

4.5. *Forholdet til eksisterende avtaler.*

I søknaden (Bilag nr 2) er det henvist til avtale datert 22.12.1988 vedrørende dispensasjonsadgang til fem dagers senere startdato for stopp i oppfylling i Fiskumvannet i fuglenes hekkeperiode. Avtalen gjaldt for en fem-årsperiode, og antas således terminert i 1993. Vi er ikke kjent med at denne avtalen skulle være forlenget utover denne perioden, og forutsetter at konsesjonens bestemmelser om startdato 5. mai igjen trer inn fra 1993.

Avtale mellom Øvre Eiker kommune og grunneierne fra 1986 om kommunens plikt til å holde vannstand på minst kote 17,80 i perioden 5. mai – 30. september (vanningsperioden) står ved lag.

Det bemerkes også en usikkerhet knyttet til tilsiget til Eikern fra Hakavika etter 2005, da kraftstasjonen er pålagt utbedring av rørgate innen 2005. Dersom det teknisk-økonomisk skulle bli uaktuelt å fornye rørgata og kraftstasjonen blir nedlagt, reiser dette spørsmålet om tilsiget fra Hajern kreves snudd tilbake til sitt naturlige avløp til Numedalslågen.

5. Vannverkens behov.

- 5.1. Ved vurderingen av vannverkens behov gjøres gjeldende at disse må vurderes isolert for hvert vannverk.
- 5.2. Når det gjelder vannforsyningen i Øvre Eiker kommune, er denne i dag dekket gjennom grunnvannsbrønner samt ved et gjennomsnittlig uttak på ca 32 l/sek fra Eikern. Kommunens vannuttak er ikke brukt som begrunnelse for konsesjonssøknaden.

Vi vil derimot hevde at det ligger en risiko for økende forurensning av drikkevannet i det minste når det gjelder de private drikkevannsuttak i Eikern og Fiskumvannet nær Sundet på begge sider.

For drikkevannsforsyningen i Øvre Eiker kommune kan det ikke påvises fordeler ved at konsesjon gis som omsøkt, tvert om er det risiko for ulemper.

- 5.3. Heller ikke GV har noe aktuelt behov for forsyning fra Eikern og det er i søknaden bekreftet at en eventuell utbygningsbeslutning fra Glitrevannverkets side ligger ”*mange år fram i tid*”. GV har dessuten et godt alternativ i Holsfjorden, som ligger størrelsesorden én mil unna og har en gjennomsnittlig avrenning på hele 170 m³/s (!) mot Eikern som ligger rundt to mil unna og har en gjennomsnittlig avrenning på bare rundt 7,5 m³/s.

I søknaden side 10 er argumentert med at det er flere koliforme bakterier i prøver tatt fra Holsfjorden enn i prøver tatt fra Eikern. Dette kan nok være riktig i dagens situasjon og isolert sett, men holder ikke som argumentasjon for å skulle ta drikkevannet fra Eikern, da Holsfjorden uansett vil være drikkevannskilde for store befolkningsgrupper. GV har allerede i dag samkjøring av drikkevannsforsyningen med Asker og Bærum vannverk, som tapper fra Holsfjorden.

Grunnleggende sett kan vi ikke se at det er innarbeidet praksis for alltid å ta drikkevann fra beste råvannskilde.

Dessuten gjøres det gjeldende at det ikke er økonomisk troverdig at GV vil investere nær en milliard kroner for et uttak på 300 l/sek. mens VIV investerer ca halve beløpet for å oppnå et forventet uttak på 600 l/sek. og hevder at dette er den investering et slikt uttak kan forrente.

Det er ikke framlagt vurderinger i søknaden – slik søkeren er pålagt – av Holsfjorden og evt andre alternative vannkilder (vannkvalitet, økonomi, etc).

Det er ikke grunn til å legge skjul på at våre organisasjoner/utvalg frykter at også GV skal iverksette investeringer i ledningsnett frem til Eikern, for deretter å legge press på konsesjonsmyndighetene for å få tillatelse til større uttak enn 300 l/sek. under henvisning til de store investeringer som er gjort.

GV bør derfor henvises til andre kilder enn Eikern, slik også Hof kommune har uttalt i sin oppsummering av konsekvensutredningen.

Vi gjør gjeldende at man ved konsesjonsvurderingen må se bort fra at det skulle eksistere et fremtidig behov på ca 300 l/sek. for GV.

- 5.4. Heller ikke VIV har dokumentert et tilstrekkelig behov for å bruke Eikern som én av to hovedkilder, jfr. at VIV opprinnelig tok sikte på å bruke Eikern som reservekilde. Vi er imidlertid inneforstått med at VIV har et reelt behov nå for drikkevann fra alternativ kilde, og de har ingen gode alternative kilder til Eikern. Ved vurderingen av hvor stort volum det skal gis konsesjon på er det imidlertid grunn til å understreke at VIV ikke har dokumentert et nødvendig behov på 600 l/sek. slik de indirekte søker om gjennom avtalen med de øvrige samarbeidende parter. I den første konsekvensutredningen anga VIV at "vanlig uttaksmengde vil være 200-600 l/s". Vi har gjennom senere kontakt fått forståelsen av at VIV har et reelt, normalt uttaksbehov på et sted mellom 450 og 500 l/s.

Det må være tilstrekkelig for å imøtekomme alle vannverks behov å gi konsesjon på et uttak som man har rimelig sikkerhet for at Eikern kan tåle. Et

slikt uttak må etter vår oppfatning ikke overstige 450 l/sek.

- 5.5. Under konsekvensutredningen har samtlige vannverk argumentert for å sikre sine forsyningsområder med nødvendig drikkevann. I konsesjonssøknaden fremmes nå søknad om ”*alminnelig vannforsyning*”.

Det ligger i dette at konsesjonssøkeren ikke ønsker begrensninger verken når det gjelder forsyningsområdet eller muligheter til salg av vann til andre formål enn drikkevann.

Dette er uakseptabelt når slikt vannuttak går på bekostning av allmenne og private interesser i Eikernvassdraget, herunder miljøhensyn. F.eks. er det uakseptabelt dersom vannverkene skulle selge vann til jordvanning fra ledningsnettet, evt eksport av vannet pr ledning eller skip mv.

Spørsmålet om forsyningsområde og uttaksformål har vært tatt opp under konsekvensutredningen uten at vannverkene har vært villige til å gi forpliktende utsagn som definerer forsyningsområder og forsyningsformål.

Vi vil kreve at det i konsesjonsvilkårene fastsettes bestemmelser som definerer vannverkene forsyningsområder og begrenser mulighetene for anvendelse av vann fra Eikern til andre formål enn drikkevannsforsyning.

- 5.6. Ved en avveining av allmenne interesser og brukerinteresser rundt Eikern mot vannverkene behov, bør uttaksretten begrenses til 450 l/sek som normaluttak og med mulighet for større uttak etter særskilt søknad ved planlagte vedlikeholdssituasjoner. Et uttak på 450 l/s vil være tilstrekkelig til å dekke VIVs og Øvre Eikers behov. Vi har forståelse for at VIV og Øvre Eiker ved akutte krisesituasjoner har behov for å kunne tappe større uttaksmengder inntil 1200 l/sek, og ber NVE fastlegge varslingsprosedyrer og prosedyrer rundt umiddelbar iverksetting av avbøtende tiltak som skal gjelde for slike akutte krisesituasjoner der det ikke vil være tid til å utarbeide og behandle en særskilt søknad.
- 5.7. Ovennevnte punkter understreker sterkt betydningen av at vassdragsmyndigheten etter vår oppfatning ikke må innmøtekomme et større normaluttak enn 450 l/s.

Dersom vassdragsmyndigheten likevel skulle vurdere å innmøtekomme VIVs indirekte søknad om 600 l/sek, gjøres gjeldende at et uttak på dette nivå etter vår oppfatning overstiger en slik grense.

Gis det konsesjon på høyere uttak (600 l/sek) og derved tøyer grensene utover det tilrådelige, må man i det minste ha meget stor grad av sikkerhet for at samlet

uttak ikke overskrides, og dermed føre nøye løpende kontroll med hvordan vassdraget manøvreres.

Vi vil med denne forutsetning kreve at det opprettes hydrologiske og meteorologiske målestasjoner under NVEs kontroll både for kontinuerlig observasjon av vannstanden i Eikern og for vannføringen i Vestfosselva samt for meteorologiske data (nedbør, fordampning, temperatur osv). Vi forutsetter i så fall at måleresultatene ved disse kontrollstasjoner til enhver tid er offentlig lett tilgjengelige i brukervennlig form, f.eks. på åpen nettside på Internet.

Vi forutsetter også at det føres nøye løpende kontroll med at manøvreringen holdes innenfor konsesjonens vilkår, og at det gripes inn dersom det viser seg at vassdragets tåleevne overskrides.

Det framstår for oss som rimelig å vurdere behovet for automatisk regulering av tappingen ved gitte vannstander / vannføringer ved gitte datoer, bl.a av hensyn til konstant vannstand i naturreservatet (med manuell overstyringsmulighet).

Det bør også stilles krav til utførlig årlig rapport fra driften og de konsekvenser denne har hatt i perioden for de ulike almenne og private interesser, herunder miljøinteressene, særlig for de første fem år – deretter med f.eks 2-årlig intervall. Rapportene bør danne grunnlag for vurdering av om konsesjonens krav etterleves innenfor det som har vært teknisk mulig, og evt om konsesjonens krav bør skjerpes dersom vannuttakets størrelse ikke har vært bærekraftig.

Det vises i denne forbindelse til Århuskonvensjonen av 1998 som omhandler retten til miljøinformasjon, almennhetens deltagelse i beslutningsprosesser og adgang til klage og domstolsprøving på miljøområdet. Norge ratifiserte konvensjonen 2. mai 2003.

6. Oppsummering.

Vi gjør gjeldende at en avveining av fordeler og ulemper ved uttak av vann fra Eikern til vannforsyning tilsier at uttaket begrenses til å dekke det aktuelle behov for drikkevann, og at dette kan dekkes innenfor et uttak på 450 l/sek.

Det bes videre satt følgende vilkår for et slikt uttak:

- LRV endres til kote 17,60.
- HRV opprettholdes på kote 19,00, men skal normalt ikke overstige kote 18,85 idet differansen bare skal benyttes som flomdempningsmagasin.
- Vannføring i elva under 5 m³/sek skal begrenses mest mulig i sommerhalvåret (1. mai – 1. oktober). Minstevannføring i Vestfosselva skal minimum være 1,3 m³/sek.

Begge forhold må løses med magasinreserve.

- Vannstanden holdes konstant i hekkeperioden i naturreservatet i Fiskumvannet (1. mai – 10. juli).
- I perioden 15. mai – 15. september skal vannstanden i Eikeren være minst på kote 18,30 av hensyn til båttrafikken og de almenne friluftinteressene.
- Dersom det under ekstreme forhold (krisesituasjoner) skulle komme vesentlig lavere, må det i alle fall ikke under kote 17,80, samsvarende med gjeldende avtale med grunneierne.
- I perioden 15. oktober – 15. november skal vannstanden i Eikeren være minst på kote 18,40 av hensyn til oppgang av gytende storørett.
- Avvik fra uttaks- og vannstandsvilkårene kan skje ved uforutsette hendinger og planlagt vedlikehold, men bare etter særskilt søknad der begrunnelse og avveininger ift alternativer er vurdert og avbørende tiltak beskrevet og vurdert, og som innvilget av vassdragsmyndigheten i det enkelte tilfelle.
- Ved akutte krisetilfeller innføres varslingsbestemmelser og avbøtende tiltak slik vassdragsmyndigheten fastlegger prosedyrer for.
- Vannuttaket kan bare skje til drikkevannsforsyning innen vannverkets etablerte forsyningsområde. Som "etablert" regnes også resterende kommuner innenfor nåværende Vestfold fylke som i dag ikke er medlemskommuner i VIV.
- Offentlig tilgjengelige hydrologiske og meteorologiske målestasjoner etableres under vassdragsmyndighetens kontroll, nødvendige for å kontrollere løpende manøvreringen av vassdraget.
- Dersom det ikke oppnås minnelige avtaler, pålegges søkeren å påstevne og bekoste skjønn til fastsettelse av erstatning for rettigheter som erverves og for de skader og ulemper som påføres brukerinteressene i Eikern-områdene. Alle som påføres skade eller ulempe gis partsstatus på skjønnet.

7. Avslutning.

Undertegnede foreninger/lag/utvalg representerer godt over 1.000 medlemmer som alle har interesse av å opprettholde Eikern-vassdragets kvaliteter både i relasjon til miljø, friluftsliv og næringsutøvelse. Flere av foreningene har i mange år drevet et frivillig og ubetalt, omfattende almenntilgjengelig arbeid, noe som har styrket livskvaliteten for både nærmiljøet og for brukere langt utover vassdragets grenser.

Det er avgjørende viktig at kvalitetene i vassdraget opprettholdes. Alle framlagte rapporter dokumenterer og gjør oss overbevist om at disse kvaliteter ikke kan opprettholdes dersom man nå imøtekommer konsesjonssøknadens ønske om et uttak på 900 l/sek. Vi har heller ingen tillit til at våre interesser vil bli tilstrekkelig ivaretatt gjennom et "selvstyre" ("tappestrategi") innen den samarbeidsavtale som foreligger mellom ØEE og deltakerne i EVIKS. Vilkårene må fastsettes gjennom at NVEs konsesjonsvilkår inneholder et presist manøvreringsreglement.

Konsekvensutredningen er på flere punkter utilstrekkelig, noe som til dels bekreftes i konsesjonssøknaden. De simulerte beregninger som er fremlagt av konsesjonssøker viser at man ikke samtidig kan opprettholde alle hensyn til fugleliv, storørretstamme, miljøhensyn i Vestfosselva, båttrafikk, friluftsliv m.v. samtidig med et uttak som omsøkt.

Det er de langsiktige virkningene i vassdraget som bekymrer oss mest. Uttaksnivå må nå fastsettes innenfor konkret behov for drikkevannsforsyning, og innenfor vassdragets tåleevne – i form av et bærekraftig uttak.

Vi ber vassdragsmyndigheten fastsette konsesjonen i samsvar med våre krav og dertil sette slike vilkår som nevnt foran.

Øvre Eiker, den 14. oktober 2003

Med vennlig hilsen

Eidsfoss Småbåtutvalg
v/Viggo Johnsen
For V. f. - Fred Nordseth

Jens H. Slotfeldt
Eikern Turisttrafikk BA
v/Jens Harald Slotfeldt

Elisabeth Vigdal
Frognes Vel
v/Elisabeth Vigdal

Norsk Ornitologisk
Forening – Øvre Eiker
lokallag
v/Anders Hals
Anders Hals

Vestfosselva Grunneierlag
v/Hans W. Horne
Hans W. Horne.

Harald Kleiv

Eiker Båtforening
v/Harald Kleiv

Eikervassdraget
Interessentlag
v/Per Aker
Per Aker

Hokksund Padleklubb
v/Terje Holden
Terje Holden

Stiftelsen til aktiv bevaring
av kulturminner og miljø
på Eidsfoss
v/Fred Nordseth
Fred Nordseth

Eikern fiskevernforening
v/Morten Kristoffersen

Morten Kristoffersen.

Eldar Steen
Fossesholm Herregård
v/Eldar Steen

Stein Andersen
Naturvernforbundet i Øvre
Eiker
v/Stein Andersen

Sundhaugens Venner
v/Turid Flesseberg

Turid Flesseberg